

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2022

УДК 37.041:811

ББК 81.2р.

А 43

*Рекомендовано Вченою радою факультету №2 ІПФІНІП ЛьвДУВС
(протокол №6 від 16.11.2022)*

Рецензенти:

Дяк Т.П., доцент кафедри прикладної лінгвістики НУ «Львівська політехніка» кандидат педагогічних наук, доцент

Сидорук І.І., декан факультету №2 ІПФІНІП Львівського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: Збірник наукових статей / Укладач: І.Ю. Сковронська. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 175 с.

До збірника увійшли методичні напрацювання, що стосуються виховання мовної культури як забезпечення лінгвістичної безпеки держави, формування іношомої компетентності правоохоронців України зокрема, та міжкультурної іношомовної компетентності загалом, організації самостійної роботи здобувачів, інноваційних форм та методів навчання мов, психолінгвістичних можливостей людини при вивченні та використанні іноземних мов, здійснення освітнього процесу у сучасних умовах з використанням онлайн-навчання як альтернативної форми традиційного навчання. Закцентовано увагу на викликах та можливостях навчання мов у сучасних умовах, мультикультурному аспекті цієї проблеми.

УДК 37.041:811

ББК 81.2р.

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2022

ЗМІСТ

БАРАБАШ О. ВИХОВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	3
БІЛА-ТЮРИНА Ю. МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ДЕРЖАВНИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ІНШИХ КРАЇН.....	7
БОЙКО О. ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ УКРАЇНИ.....	11
БОНДАРЕНКО В. RELATIONSHIP BETWEEN LAW AND LANGUAGE	18
ВЕРБИЦЬКА Х. РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	27
ВОЛОШИНА В. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВ.	34
ГДАКОВИЧ М. РЕДАКТОРСЬКА І ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В.СІМОВИЧА У 30 – 40-Х РР. ХХ СТ	42
ГОЛОВАЧ Т. МІЖКУЛЬТУРНА ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ	53
ГОРУН Г. СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	59
ЗАПОТІЧНА Р. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	66
КАЩУК М. INDEPENDENT WORK OF APPLICANTS FOR HIGHER EDUCATION IN THE CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION (based on the English language).....	76
КЛАК О. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	82
КРАШЕНІННІКОВА Т. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЛЮДИНИ ПРИ ВИВЧЕННІ ТА ВИКОРИСТАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	91

КУЗЬО Л. ONLINE LEARNING AS AN ATTRACTIVE ALTERNATIVE TO THE TRADITIONAL LEARNING	97
ЛИПЧЕНКО Т. MODERN METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	106
МЕДВІДЬ Н. GENDER EQUALITY THROUGH EDUCATION	113
ПОСОХОВА А. ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК ОДИН З ДІЄВИХ ПІДХОДІВ ДО ГРАМАТИЧНОГО АСПЕКТУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ	123
РІЙ М. DIE NOTWENDIGKEIT VON FREMDSPRACHENKENNTNISSEN FÜR MITARBEITER DER STRAFVERFOLGUNGSORGANE DER UKRAINE	129
РОМАНЮК О. USE OF MOODLE PLATFORM IN THE PROCESS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE	133
СКОВРОНСЬКА І., АНТОНЮК Д. ЗАСОБИ ЕКСПЕРСІЇ ДВОМОВНОГО АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ДИСКУРСУ	139
СМОЛІКЕВИЧ Н., ТУРЧИН І. МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	146
ФЕДИШИН О. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНОМУ ВУЗІ.....	153
ХОЛОД І. АНГЛІЙСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	160
ЮСЬКІВ Б. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	164

Тетяна КРАШЕНІННІКОВА,
кандидат філологічних наук, доцент
(ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»)

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЛЮДИНИ ПРИ ВИВЧЕННІ ТА ВИКОРИСТАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. У статті звернуто увагу на формування можливостей людини при вивченні та використанні іноземних мов через призму психолінгвістичних досліджень. Особливу роль у науковому спостереженні відіграє погляд у цьому питанні з точки зору вікової психолінгвістики. Приклади дібрано із дослідницьких баз України, США, Великобританії, Італії. Автором проаналізовано теорію та результати практичних досліджень, а також описано формат сприйняття мови від народження до процесу становлення особистості.

Ключові слова: багатомовність, психолінгвістика, вікова психолінгвістика, мова, мовлення.

Abstract. The article draws attention to human capabilities development when learning and using foreign languages through psycholinguistic research. A unique role in scientific observation is devoted to considering this issue from the point of age psycholinguistics. The samples are selected from the research bases in Ukraine, the USA, Great Britain, and Italy. The author has analyzed the theory and the results of practical research, and also described the format of language perception from birth to personality development.

Key words: multilingualism, psycholinguistics, age psycholinguistics, language, speech.

Постановка проблеми. Сучасний інформаційний простір розрахований на багатомовне суспільне середовище. У статті за основу береться думка, що **багатомовність** – це вживання кількох мов у межах соціальної спільноти і на індивідуальному рівні.

Розглянемо можливості людини при вивченні та використанні іноземних мов через призму психолінгвістики, яка досліджує мову як важливий констатуючий елемент психіки у процесі мовленнєвої діяльності (здатність планувати та регулювати свою поведінку). Психолінгвістика вивчає: *творення мовлення* (говоріння); *сприймання мовлення*; *формування мовлення* (в онтогенезі). Саме в ній виникла концепція психології народів Х. Штейнталя, в якій він закликав вивчати мову, звичаї, традиції різних народів. Німецький філософ та мовознавець В. Гумбольдт писав, що мова є безперервною діяльністю людського духу та прагне перетворити звук на думку. Він вказував також на те, що мова це і частина культури, тому вона є головною діяльністю не тільки людського, а й всього національного духу народу.

Аналіз останніх досліджень. Досліджуючи проблему пам'ятаємо, що мова, з точки зору психолінгвістики, включає *психологічний компонент* (І.О. Бодуен де Куртене, Х. Штейнталь), *умову думки* (А. Шлейхер, О. Потєбня), *умову спілкування* (І. О. Бодуен де Куртене, В. Гумбольдт), *діяльність людини* (Л. Блумфільд).

Із важливих праць варто відзначити роботи Л. Щерби, який розглядав три **аспекти мови**: *мовну систему* (словник, граматики); *мовленнєву діяльність* (процес говоріння і слухання); *мовний матеріал* (тексти, література, рукописи). На розвиток сучасної психолінгвістики великий вплив мала трансформаційно-генеративна граматики Н. Хомського, який розрізняв *мовну здатність* та *мовну активність*, а також висунув тезу, що здібність людини до засвоєння мови є вродженою.

Однією з головних у психолінгвістиці є проблема структури і функціонування мовної здатності. Вивчення проблеми мовної здатності вимагає усунути протиставлення між мовою і мовленням, лінгвістикою і психологією. Це зумовлено: потребами удосконалення теорії і методики вивчення рідної та іноземної мов; потребами здійснення мовного впливу на людину засобами масової інформації, агітації і пропаганди; потребами створення штучних інформаційно-пошукових і машинних мов тощо. Труднощі виникають у процесі спілкування, коли пересікаються різні людські досвіди, виявляючи різницю культур реагування на думки і переживання людей.

Спілкування іноземною мовою як процес має мету: віднайти спільне та цінне у досвіді сторін. Адже щоразу запереченню піддається не лише певна частка досвіду, але і частка ества його носія: його наміри, уподобання та ідеали. Моральна цінність спілкування у його процесуальності (діалогічності, спрямованості на спільний пошук істини), що є рухом до усвідомлення людиною себе через іншу і завдяки іншій.

Сучасна теоретична підготовка фахівців іноземній мові, досліджуючи комплекс чинників, що впливають на якість спілкування, бере до уваги не лише вербальні його форми, але також міміку, жестикуляцію. Ось тут відбувається взаємодія психолінгвістики із соціонікою, предметом вивчення якої є закономірності людського спілкування, що розглядаються як механізм взаємодій різних і цілком конкретних інформаційно-психічних структур.

Мета статті: простежити можливості людини при вивченні та використанні іноземних мов через призму психолінгвістики.

Виклад основного матеріалу. Беремо за основу для аналізу три рівні процесу розвитку особи (Л. Колберг). Спробуємо визначитися, які можливості людини розвиваються паралельно при вивченні та використанні іноземних мов через призму психолінгвістики.

Перший (вік до семи років) – дитина не здатна оцінити власні вчинки згідно з поняттям моралі, а оцінює їх залежно від того, вдалося їй уникнути покарання чи заслужити заохочення. Відсутність соціального досвіду є причиною

відсутності у дітей культури реагування на власні вчинки, а отже, і культури спілкування. Однак, дорослі схильні бачити у відсутності самооцінки лише дитячий егоїзм (погляд Л. Колберга). При народженні дитини важливо звертати увагу, в якій країні збирається народжувати мама дитини. Психолог Христина Мун із Тихоокеанського лютеранського університету в Такомі (Вашингтон, США) та її колеги довели, що звуки рідної мови немовлятам здаються знайомими навіть у перші 3 доби після народження, тоді як іноземні слова їх насторожують. На першому році життя лише виробляється потреба у спілкуванні, тому дитина намагається активно імітувати звуки мовлення. Відповідно у дитини, при знаходженні у іншомовному середовищі, може сформуватися розуміння, що мова, яку вона чує навколо, це її рідна. Дослідники університету МакМастер у Канаді довели, що шестимісячні діти можуть розрізняти 11 мов, у той час як 9-12-місячні діти можуть розрізняти тільки рідну мову.

Найбільша частка егоцентризму у мовленні дитини припадає на вік 3-5 років (Л. Виготський) – це залежить від мовного та соціального середовища перебування дитини. Від 6 років починається період становлення мовної особистості. Запускається процес сприйняття та створення текстів, що дає можливість вивчати мови, у тому числі й іноземні.

Другий (від 13 років – до періоду зрілості) – при виборі вчинку людина керується думкою середовища: схвалить воно вчинок, чи ні, а також тим, як вона буде виглядати в очах інших (погляд Л. Колберга). У цей період людина спроможна обирати моделі спілкування, що підпорядковані соціальним, етичним, етикетним нормам. Досягнення рівня адекватного синтезу передбачає володіння всім розмаїттям мовних та стилістичних засобів, уміння знаходити нові синтагматичні зв'язки, нові контексти для відомих слів. 2009 року вчені університету Барселони опублікували доповідь, в якій оприлюднили результати дослідження щодо здібностей дітей різного віку. Вони з'ясували: у процесі розвитку сприйнятливості до мов, облич, голосів та музики, притаманна дітям у ранньому віці, зменшується з набуттям досвіду. Ферран Понс, керівник досліджень, зазначав, що «зменшення сприйнятливості» відображається у

«звуженні здібності сприйняття». Набутий досвід і уявлення, на його думку, є причиною того, що з плином життя здібності сприйняття все більше і більше зменшуються. Це також підтвердили своїми дослідженнями Д. Д. Келлі та О. Паскаліс із університету Шеффілд (Великобританія) [3].

Вивчаючи більш дорослих людей, психолог із Університету Тренто (Італія) Константінос Хаджкрістідіс стверджує, що розмовляючи іноземною мовою люди менше схильні до забобонів. Слова рідною мовою мають стійкий емоційний зв'язок з окремими ситуаціями, з якими пов'язані забобони. Цей зв'язок закарбовується в пам'яті ще в ранньому дитинстві і виникає інтуїтивно, як тільки ми чуємо або читаємо про них рідною мовою. Коли ж нам трапляється поняття, навантажене забобонним символізмом, мовою, яку ми вивчили пізніше, ми розуміємо, що воно означає, але емоційний зв'язок вже не виникає автоматично [4].

Третій (період зрілості) – на основі виробленої здатності соціальних взаємодій, а також виховання, що налаштовує на знання закономірного в стосунках, особа виробляє оптимальні, з позицій зрілості досвіду, відносини з навколишнім світом (погляд Л. Колберга). Особливо зацікавило науковців, які психолінгвістичні процеси відбуваються в мозку людей, якщо це сприяє створенню нових мов на планеті (дослідження Лундського університету в Малайзії у 2005-2011 роках). Також варто згадати дослідницьку команду Яна Маддісона (мовознавець із університету Нью-Мексико), що опрацювала базу даних 700 писемних мов зі всього світу. Вони виключили мови, якими розмовляють більше 5 мільйонів людей, і довели, що мови пов'язані з оточуючим середовищем, особливо кліматом і географічними особливостями місцевості, в якій вони виникли і розвивались. Залежно від того, наскільки якісно звучить мова на конкретній території, так розвивається рослинний покрив, температура і фізичні особливості місцевості. Подібні дослідження проводив і психолінгвіст Шон Робертс із Психолінгвістичного університету Макса Планка.

Використання іноземних мов у професійній сфері у цій групі теж заслуговує на увагу. Вчені (НДУ «Вища школа економіки») виявили, що вивчення іноземних

мов може впливати на людський мозок. У межах роботи були задіяні 57 студентів. Друга мова для них не була рідною, вони почали вивчати її вже у школі. Англійську добровольці знали на різних рівнях. Вчені припустили, що чим краще людина володіє нерідною для неї мовою, тим частіше її використовує. На тлі цього зростає і частота перемикавання між рідною мовою та англійською, а ефект від поліпшення функціонування когнітивного контролю повинен бути більш вираженим. Під час дослідження спочатку перевірялося знання людиною другої мови, а потім добровольці проходили тест на уважність. Результат: встановлено, що чим краще студенти знали другу мову, тим швидше вони вирішували завдання у тексті. Це підтверджує наявність зв'язку між рівнем володіння іншою мовою і властивим індивіду когнітивним контролем [1].

Психолінгвістичні дослідження почали застосовувати у напрямку вивчення переваг багатомовних працівників (П. Гандара, С. Асеведо). Науковці звернули увагу, що використання англійської мови поширюється в усьому світі і все менше стає перевагою чи ознакою у професійній діяльності. В англомовних країнах постає проблема: знання працівниками інших мов світу, крім англійської. А це підкреслює той факт, що коли в Україні роботодавці рекомендують працівникам знати переважно англійську мову, то цим, при співпраці з іноземними компаніями, вони прибирають своєрідну унікальність своїх підлеглих на міжнародному бізнесовому просторі.

Висновки. Простежуючи можливості людини при вивченні та використанні іноземних мов через призму вікової психолінгвістики, з'ясовано, що однією з головних є проблема структури і функціонування мовної здатності особистості. Взавши за основу для наукового спостереження три рівні розвитку особи Л. Колберга, узагальнено практичні дослідження з цього питання України, США, Великобританії та Італії. Система опису довела, що кожен віковий період людини є особливим у процесі сприйняття іноземних мов. І саме це викликає подальший науковий інтерес.

Список використаних джерел

1. Вчені виявили, як вивчення іноземних мов може впливати на людський мозок // Режим доступу: <http://aspecty.net>.
2. Мова і культура: монографія / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, П.Є. Гриценко та ін. Київ: Наукова думка, 1986. 184 с.
3. Чому діти, дорослішаючи, втрачають свої здібності? // Epoch Times. 6 серпня 2009 року // Режим доступу: <http://epochtimes.com.ua>.
4. Fradera A. Thinking in a foreign language, we're less prone to superstition // The British Psychological Society. 21.11.2017.